

Zaterdag 12/09/1914 - ochtendeditie

Antwerpen, 11 september.

De provincies Antwerpen en Limburg zijn geheel van Duitsers gezuiverd, evenals bijna geheel Oost-Vlaanderen.

Onze troepen hebben Dendermonde weer bezet. Gisteren is in de omtrek van die stad het laatste gevecht geleverd, dat de vijand op ernstige verliezen is komen te staan en voor hem in een besliste nederlaag is geëindigd.

Een Duitse colonne, welke van Melle naar Oudenaarde en Ruien trok, trachtte in de nacht een terugkerende beweging in noordelijke richting te ondernemen, doch werd ter hoogte van Ename (bij Oudenaarde) tot staan gebracht. De vijand trok daarna terug naar het zuiden.

De verrichtingen van ons veldleger tegen de Duitse troepen, die voor de versterkte stelling van Antwerpen liggen, zomede de gisteren vermelde operaties, waarvan het eerste resultaat de herneming van Aarschot was, zijn heden stelselmatig voortgezet.

Ons leger is blijven vooruitrukken en heeft de Duitsers aanzienlijke verliezen toegebracht door het optreden van onze artillerie en in het bijzonder van onze veldstukken van zwaar kaliber, wier uitwerking zeer groot was.

Antwerpen, 11 september. Blijkens een officiële mededeling hebben de Duitsers gisteren Waregem een half uur gebombardeerd. Er zijn geen doden; enkele gebouwen hebben schade geleden. De Duitsers beogen met zulke beschietingen, de bevolking tot wanhoop te brengen.

(Waregem is een plaatsje niet ver ten noordoosten van Kortrijk, aan de weg van Kortrijk naar Gent. Redactie)

Oostende, 11 september. Gisteren zijn in de buurt van Oudenaarde, Kortrijk en Ronse gevechten geleverd tussen Duitsers en Belgen. Bijzonderheden ontbreken nog., want de telegraaflijnen zijn doorgesneden.

De Duitsers schijnen een gevecht te willen ontwijken en trachten in allerijl de Franse grens te bereiken Dendermonde is weer door de Belgische troepen bezet.

Londen, 11 september. Aan de Daily News wordt geseind: professor Kettle te Gent wijst op het verschil tussen de Duitse wijze van oorlogvoeren in België en in Frankrijk. De kleine Duitse strijdmacht in België heeft met opzet het land verwoest en geterroriseerd. Op het gelaat van Europa moest een les worden gebrand, die voor altijd de kleine volken, met name Nederland en Denemarken, het gevaar moest duidelijk maken om hun recht te bepleiten tegen macht. Waar echter de Duitse macht in Frankrijk optrad, moest de veldtocht met hoffelijkheid en menslievendheid worden gevoerd, teneinde Frankrijk van Engeland te vervreemden.

De val van Namen.

De Belgische legatie te 's-Gravenhage deelt het volgende mee:

De val van de vesting Namen heeft verwondering gewekt in sommige kringen waar men er op rekende, dat deze plaats een tenminste even langdurige weerstand zou bieden als Luik. Met name heeft de militaire criticus van de "Times" te Londen geschreven "dat men later zou moeten verklaren hoe het mogelijk is, dat een zo sterke plaats in twee dagen is kunnen vallen".

Onder deze omstandigheden is het nuttig enige bijzonderheden mee te delen omtrent de krijgsgebeurtenissen, welke van 23 tot 25 augustus jongstleden zijn voorgevallen rondom de versterkte stelling van Namen. Deze nadere bijzonderheden rectificeren de onwelwillende geruchten, die in het buitenland gelopen hebben omtrent de waakzaamheid van het garnizoen van deze stad.

Volgens de inlichtingen, ingekomen bij het ministerie van oorlog te Antwerpen en bevestigd door het rapport van luitenant generaal Michel, commandant van de vierde divisie van het Belgische leger, heeft de versterkte stelling van Namen een systematisch bombardement van drie dagen en twee nachten ondergaan.

Een verbijsterende hoeveelheid projectielen is geworpen, niet alleen op de forten, maar ook tegen de tussenruimten daarvan. Van de aanvang af gebruikten de Duitsers de grote stukken van 28 cm, die de werken hebben vernield. Het vuur was zo aanhoudend, dat geen herstelling van de tussenwerken kon worden beproefd. Het fort van Suarlée is van zondag 23 augustus in de morgen gebombardeerd; het is de 25e om 5 uur 's namiddags bezweken, na de 23e door 800 schoten, de 24e door 1300 schoten en de 25e door ongeveer 1400 schoten van drie Duitse batterijen van grote stukken met projectielen van 350 kilo te zijn getroffen. Toen het fort viel, was het gehele beweegbare middengedeelte vernield; er bleef geen hoop op tegenstand meer over.

Aan de andere kant werd het fort van Marchovelette, uit hoofde van zijn ligging in het uiterste noorden van de stelling het eerste en ernstig aangevallen. Toch waren niet minder dan drie dagen en nachten nodig om zijn artillerie tot zwijgen te brengen, nadat zijn koepels bedekt waren met een hagel van projectielen. Daarna waren twee dagen nodig om het fort tot capitulatie te dwingen. Deze forten zijn dus niet met drie of vier schoten uit grote stukken geschut tot

zwijgen gebracht. Men weet zich ook te herinneren, dat de forten van Namen, evenals die van Luik, 30 jaar oud zijn; het zijn derhalve geen geduchte, moderne fortificaties!

Deze weinige inlichtingen zijn voldoende om te kunnen bewijzen, dat de buiten gevechtstelling van de forten te Namen en de terugtocht van de vierde divisie uitnemend verklaarbaar zijn, zonder dat men zulks behoefde toe te schrijven aan zwakheid van het garnizoen.

Waar Namen het niet kon houden tegenover zoveel sterkere Duitse strijdkrachten, werd de terugtocht van het leger bevolen en ordelijk uitgevoerd.

De vierde divisie kwam, na zich voortdurend vechtend door de vijandelijke linies een weg te hebben gebaand, in Frankrijk.

Men weet, dat dit leger, in Havre ingescheept, te Oostende is ontscheept, en thans te Antwerpen uitrust.

De uitval uit Antwerpen.

Een stadgenoot, die gisteren heeft getracht per auto Namen te bereiken, doch door de Duitsers te Luik is tegengehouden, deelt ons mee uit betrouwbare bron te hebben vernomen, dat de Belgen hun uitval uit Antwerpen zeer krachtig hebben voortgezet. Ze zouden gisteren Leuven weer hebben bezet en thans met de Duitsers slaags zijn op het front Diest-Halen-Tienen.

Wij geven het bericht onder voorbehoud. Van andere zijde meldt men ons dat in het gevecht bij Aarschot Engelse troepen de Belgen hebben bijgestaan.

België in de tweede fase van de oorlog.

Men schrijft ons:

Donderdag 27 augustus. Met ons drieën naderden we langzaam naar het dorp Tervuren, waar wij de tram naar Brussel wilden nemen. Bij de eerste huizen stootten we op een ongeveer 10 man sterke post, onder een sergeant-majoor. Mijn pas bleek in orde te zijn, en men liet me door, maar de twee geestelijken werden zonder enig onderzoek vastgehouden, en niettegenstaande mijn protesten, naar een weide achter een schutting weggevoerd. Ik vroeg, en eiste daarna, de officier te spreken, maar de onderofficier weigerde dat. Een beroep op het feit, dat ik onderdaan was van een neutrale staat, baatte mij niet. Een uur verder zag ik op een door een schutting omheinde weide een 25-tal geestelijken op de grond liggen, met een ongeveer acht man sterke wacht bij zich, die de geestelijken honende woorden toevoegde. Ik vroeg ook daar om de redenen, die tot de gevangenneming van al die geestelijken hadden geleid, maar kreeg niets te horen dan de gemeenplaats: ze hebben de bevolking opgehitst om op ons te schieten, en dergelijke. Ik eiste ook hier weer de officier te spreken te krijgen. Een korporaal gaf mij een soldaat mee, om mij te brengen naar de Oberleutnant, wiens orders hier waren uitgevoerd. Maar uit de verte kwam de sergeant-majoor hard toegelopen: hij sloeg geen acht op mijn protesten, en gaf de korporaal een uitbrander, omdat die aan mijn verzoek had voldaan. Ik kreeg daardoor sterk de indruk, dat de hele gevangenneming op een eigenmachtige handeling berustte van een fanatiek-protestantse in Leuven verwilderde troep soldaten, die misschien door een geïsoleerde officier kan zijn toegelaten, maar niet bevolen. Ik twijfelde er dus voorlopig niet aan, dat ik mij maar tot de eerste de beste Hauptman zou hebben te wenden, om terstond de invrijheidstelling te verkrijgen van mijn twee reisgenoten en van de overige priesters.

Alle priesters lagen op de weide zonder een woord te spreken, sommigen baden en lieten hun rozenkrans tussen de vingers glijden.

Ik riep de beide monseigneurs toe, dat ik zou trachten een officier te spreken te krijgen, die aan hun gevangenschap een einde zou maken. Ik liep dus de weg naar Tervuren op en vond eindelijk, vlakbij de tramremise, een grote, gebaarde majoor met een jonge luitenant in gesprek. Ik liet hun mijn papieren zien, en deelde hun mee, dat in Tervuren zonder enige klaarblijkelijke grond mijn twee reisgenoten, behorende tot België's grootste geleerden, waren gevangen genomen en dat zo iets door niets gerechtvaardigd kon worden. "Gij vergeet, mijnheer" riep de majoor uit, "dat in Luik en in Aarschot twee van Duitslands beste strategen verraderlijk zijn vermoord." Ik vroeg hem, of er rechtsvermoedens bestonden, dat de twee monseigneurs aan die moorden schuldig waren. Neen, zegde de majoor, maar de Belgische priesters hebben het volk opgehitst. Tevergeefs betoogde ik, dat de twee monseigneurs zo iets onmogelijk verweten kon worden. Toen besloot hij met grote hoffelijkheid mij te vergezellen. Samen wandelden wij naar de eerste wachtpost terug.

Toen de post ons zag aankomen, waren alle soldaten zeer opgewonden en het verhaal van de sergeant-majoor werd telkens door aanvullingen en uitroepen onderbroken. Het bleek dan, dat een uur tevoren compromitterende papieren waren gevonden bij een priester, waarop volgens de zegsman had gestaan, dat alle Duitsers barbaren waren en dat ze door de bevolking als honden moesten worden doodgeschoten. De Ober-Leutnant had hem terstond doen fusilleren en bevolen om alle mogelijke priesters, die uit Leuven kwamen, gevangen te nemen, en als gijzelaars mee te voeren met de troepen, tijdens hun tochten in België. Ik keek enkel de majoor vragend aan. Deze dacht een ogenblik na en zegde toen: "De order blijft gehandhaafd, de priesters blijven gevangen." We liepen samen nog een eind terug. Ik vroeg hem toen toestemming om mijn twee reisgezellen mee te delen, waarom ze gevangen gehouden werden, daar ze hiervan geen flauw vermoeden konden hebben. Hij stond dit

toe, en betuigde zijn spijt, dat hij niet aan mijn verzoek had kunnen voldoen. We bogen, en ik liep weer naar de weide terug. De manschappen wilden eerst niet toestaan, dat ik in het Frans zou spreken, maar een Duits student, die Frans verstond, beloofde mijn woorden te zullen vertalen. Ik vertelde de aanwezige priesters, wat de reden was voor hun gevangenneming. Ze hadden hiervan geen flauw vermoeden, want de eerste groep priesters, waartoe de gefusilleerde Jezuïet behoord had, was al in gewone karren weggevoerd. Een van de soldaten onderbrak mij door te zeggen, dat te Leuven priesters met brownings op de militairen geschoten hadden, waarop de aanwezige geestelijken het hoofd schudden. De rector magnificus mgr. Ladeuze verzocht mij toen, door een soldaat de tussenkomst te doen inroepen te Brussel van de hertog van Arenberg, die hij in zijn functie van curator der Leuvense universiteit goed gekend had, en die een persoonlijke vriend van de keizer was. Ik stuurde de soldaat naar de majoor toe, hoewel ik mij van die stap niet veel voorstelde. Men vroeg mij, wat ik met die heren te maken had en waarover ik mij druk maakte. De keizer zou nooit de invrijheidstelling toelaten, zodra hij wist, hoeveel manschappen er in de dorpen vermoord waren, enzovoort, enzovoort. Ik antwoordde, dat ik dat weleens zou willen zien en nam van de geestelijken afscheid.

Na in een stampvolle tram naar Brussel te zijn teruggekeerd, dacht ik mij tot rector magnificus van de Université Libre te wenden, teneinde hem te verzoeken om zijn tussenkomst bij de militaire gouverneur van Brussel. Het was echter niet gemakkelijk om deze heer te vinden en ik bedacht trouwens, dat het niet onmogelijk was, dat een nederig onderdaan van een neutrale staat in omstandigheden als deze wellicht meer zou kunnen bereiken dan enige burgerlijke autoriteiten van een veroverde stad, waarmee de militaire gouverneur allicht op gespannen voet leefde. Ik wandelde kalm het Gare du Nord en vond

daar Oberleutnant L., een doctor juris, een geletterd en fijn beschaafd man. Wij namen naast elkaar op een bank plaats en begonnen een alleraangenaamst gesprek over onderwerpen van algemene aard. Een groepje reserve-officieren kwam binnen: ze kwamen net van Leuven gemarcheerd. Om half één 's middags hadden wij uit Leuven een zware rook zien opstijgen, de pas gekomen officieren bevestigden mij, dat men bezig was, tijdens hun doortocht door Leuven hele wijken in brand te steken; een eigenlijk bombardement had niet plaatsgehad. "Het is schandelijk!" riepen zij uit, maar toen ik mij bij die uitroep aansloot, deden ze mij, trouwens zeer beleefd, opmerken, dat men officier moest zijn om de noodzakelijkheid van zo'n maatregelen onder de omstandigheden toch in te zien. Oberleutnant L. raadde mij aan om me direct met de generale staf in verbinding te stellen: hij twijfelde er niet aan, of ik zou de invrijheidstelling, wellicht niet van alle priesters, maar wel, zo ik de kwestie goed in het licht stelde, die van de twee grote geleerden weten te bewerken. Ik ging terstond naar het gebouw van het ministerie van buitenlandse zaken, waar het Duitse gouvernement te Brussel gevestigd is. Het is door posten omringd en voor de ingang staan dreigend twee mitrailleurs. De gouverneur von Luttwitz en de grote staf waren niet aanwezig, een Feldwebel hoorde mijn verzoek aan en verzocht mij om de volgende morgen om 9 uur (dit wil zeggen Duitse tijd) terug te komen, dan zou ik de adjudant persoonlijk mijn verzoek kunnen mededelen.

Vrijdag, 28 augustus.

De volgende morgen om 8 uur Belgische tijd was ik aan het gouvernementsgebouw. De adjudant van de generaal had al iets van de kwestie gehoord door de Feldwebel. Mijn argument was het volgende: de priesters waren gevangen genomen, omdat op hen de verdenking rustte, dat zij hun invloed bij het volk zouden hebben aangewend om de overigens rustige bevolking tot moord op de

troepen te bewegen. Dit vermoeden, waarvan ik de rechtmatigheid bestreed, zou ten hoogste hen kunnen drukken, die over een preekstoel beschikten, of een biechtstoel, waardoor zij met het volk in contact kwamen en niet twee mannen, als onze geleerden, die wel het priesterkleed droegen, maar wier werkzaamheid elk innig contact met de bevolking vrijwel buiten sloot, en die alleen het priesterkleed droegen, omdat zij op jeugdige leeftijd tot priester gewijd waren. De adjudant beloofde mij het verzoek over te brengen. Na lange tijd in het salon gewacht te hebben, werd ik aangesproken door de majoor von Herwarten von Pittenfeld, chef van de Etat Major, een uiterst wellevend man, die alle Europese talen sprak. Ik deelde hem mijn argumenten mee, waarop hij, na binnen overleg gepleegd te hebben, mij het volgende mededeelde: "Wij geven u het recht in de omstreken van Brussel te gaan rondzoeken, waar zich de gevangen genomen geestelijken bevinden. Kom ons dit melden, zodra gij het weet, dan zullen we nader beslissen."

De lezer moet namelijk bedenken, dat de verschillende regimenten ingevolge de hun gegeven orders door België trekken en tijdens deze tochten autonoom zijn. Het Duitse gouvernement te Brussel is niet voortdurend met de colonnes in contact en kan ze alleen daar gemakkelijk bereiken, waar zij de met het gouvernement telefonisch aangesloten posten passeren. Het gouvernement wist toen nog niets af van de gevangenneming der door mij bedoelde groepen en kon niet nagaan, waar de priesters zich bevonden. Mijn Passierschein werd dus zodanig gewijzigd, dat ik het recht had mij vrij door het gehele door de Duitsers bezette gebied te bewegen. Ik merkte echter de majoor op, dat zulk een pas mij absoluut niet zou helpen, daar namelijk elke hoofdofficier, die ik vragen zou stellen omtrent de door hem gekozen gijzelaars en de door dezen ondergane behandeling mij met het grootste recht zo bars mogelijk zou kunnen bejegenen. Ondertussen zou de tijd verloren gaan, en er konden door de

verbitterde colonnes wellicht domheden en wreedheden jegens de ongelukkige geestelijkheden zijn begaan. Toen besloot majoor von Herwarten mij bij de generaal aan te dienen.

Men schreef ons woensdagavond uit Gent:

De goederen, die de Duitsers opgeëist hadden, zijn vanochtend reeds naar hun plaats van bestemming vertrokken. Het was een hele optocht van verhuishagens en allerlei soorten karren, die zich tegen 12 uur in beweging zette. Het schijnt, dat men alleen wat moeite heeft gehad de 150.000 kilo haver zo snel mogelijk bijeen te krijgen. Anders had men alles voor het grijpen.

Vanmiddag is er een schermutseling geweest bij Deinze; bijzonderheden zijn nog onbekend.

Een berichtgever van de Bien public meldt, dat hedenochtend 15.000 man Ename (vlakbij Oudenaarde) zijn doorgetrokken. Volgens dezelfde correspondent zouden er evenveel langs een andere weg zuidwaarts gaan. Deze manschappen, wier aantal wij op rekening van de berichtgever laten, behoorden zeker tot het leger van de generaal von Boehn. Het is op het ogenblik niet uit te maken in welke richting zij zijn getrokken, naar Valenciennes of naar Rijsel. In ieder geval schijnen zij met spoed het Duitse rechterleger in Frankrijk te gaan versterken. Morgen zullen er wel verdere inlichtingen binnenkomen.

Donderdagochtend schreef onze correspondent:

Hier volgen nog wat nadere bijzonderheden over de besprekingen, gevoerd tussen burgemeester Braun en generaal von Boehn.

De brief van de Duitse legeraanvoerder, die werd overgebracht door een Luikenaar, dezelfde dag in de buurt van Gent gevangen, hield in, dat hij met een grote macht was aangekomen, vooral met zeer sterk

belegeringsgeschut van groot kaliber. Ik heb, schreef de generaal, inlichtingen gekregen, dat de burgerwacht te Gent weer onder de wapens is geroepen. Ik besluit daaruit, dat ik te Gent zal te rekenen hebben op gewapende tegenstand van de burgerwacht en waarschijnlijk ook, zoals de ondervinding mij deze dagen geleerd heeft, van de zijde der burgerij. Het ligt volstrekt niet in mijn bedoeling te gaan vechten met vreedzame burgers, ik wijs dus elke verantwoordelijkheid van mij af voor het geval er straatgevechten plaatsvinden bij mijn intocht te Gent. Ik zal zonder enige aarzeling elk verzet, dat ik ontmoet, breken, met alle middelen, die mij ten dienste staan. Om dit alles te voorkomen, verzorgt de generaal de burgemeester het bekende onderhoud van dinsdagmorgen. Ik zal u dan laten weten, eindigde de brief, op welke voorwaarden ik er van zou kunnen afzien met geweld bezit te nemen van uw stad, die de verzamelplaats der burgerwacht vormt.

De burgemeester vertrok, vergezeld van de gevangene, die het schrijven had overgebracht, naar het hoofdkwartier te Oordegem, waar hij plechtig door von Boehn, omringd door zes stafofficieren, ontvangen werd.

De burgemeester heeft toen ongeveer dit gezegd:

Excellentie. Ik heb aan uw oproep gehoor gegeven, na heel veel aarzeling echter. Evenwel heb ik gemeend, met het oog op de vreselijke bedreigingen in de brief vervat, dat mijn plicht als burgemeester en de belangen van de stad, welke ik de eer heb te besturen, mij dwongen elke andere overweging het zwijgen op te leggen. Zoals je ziet, kom ik niet voor u blootshoofds en barrevoets, met een strop om de nek, zoals de Gentenaars ten tijde van Karel V moesten doen. Het is als Belgisch burger, onverbrekelijk trouw aan het vaderland en zijn vorst, dat ik voor u verschijn en u toespreek. Het Belgische leger, gehoorzaamend de wil van zijn opperste

bevelhebber, koning Albert, verdedigt voet voor voet de vaderlandse bodem. Onze troepen hebben, zoals het hun plicht was, de zwakke krachten, waarover zij beschikken konden, in dit deel van het land aan de vijand tegenovergesteld. Door de meerderheid overwonnen, hebben zij zich evenwel terug moeten trekken, zodat gij nu voor u hebt een open stad, waarbinnen zich geen strijdmacht meer bevindt. Burgemeester en schepenen de stad Gent, het burgerlijk bestuur vertegenwoordigend, stellen stad en burgerij onder bescherming der wetten, die in oorlogstijd de betrekkingen tussen beschaafde staten regelen. Zij zullen alles doen wat in hun macht is, om vijandelijkheden van de zijde hunner medeburgers te voorkomen; de meest uitdrukkelijke bevelen zijn daartoe uitgevaardigd en zullen, daar zijn we zeker van, opgevolgd worden. Wij vragen u nog, indien mogelijk, onze stad links te laten liggen en er ons het bestuur van te laten, zonder inmenging der Duitse overheden.

Men ziet, het optreden van de burgemeester was zeer vrijmoedig en zijn speech een kranig stukje. De verdere besprekingen werden in het Duits gevoerd, taal, welke burgemeester Braun, wiens vader Duitser was, uitstekend beheerst. De gevolgen zijn u bekend.

Na het incident van de middag, dat zo slecht had kunnen aflopen, is de burgemeester, vergezeld van de vice-consul van de Verenigde Staten, die bij toeval het geval had bijgewoond, terug met de generaal gaan spreken. Toen schijnt de zaak niet zo gemakkelijk te zijn gegaan: er is heel wat over en weer gepraat en alle invloed van de Amerikaanse gezant is nodig geweest om generaal von Boehn zachter te stemmen.

Over de schermutseling, gisteren te Deinze (ten zuidwesten van Gent) voorgevallen, wordt het volgende bekend. Van Zingem kwamen 23 huzaren, trokken het stadje Deinze door en gingen verder in de richting van Tielt. Een patrouille Belgische soldaten

kwam hen tegen te Grammene en verwondden een huzaar, die in hun handen viel. De huzaren namen daarop een tiental burgers gevangen en trokken met deze naar Deinze terug, waar hun intocht, het was juist marktdag, niet weinig gerucht maakte; maar de Belgen waakten en vielen de Duitse ruiters op de weg naar Gavere weer aan. Een huzaar werd gedood, vijf gevangen; zij vluchtten daarop en namen verschillende gewonden mee. Aan Belgische zijde geen verliezen. Dit is trouwens slechts een voorbeeld uit de vele ontmoetingen, die dagelijks in Oost-Vlaanderen voorvallen. Van veel belang zijn ze niet.

Over de route van het Duitse leger, dat onder von Boehn langs Gent naar Frankrijk trekt, is nog weinig bekend. Naar alle waarschijnlijkheid zullen zij langs Ronse gaan. Of ze vandaar de weg naar Rijsel of Valenciennes zullen kiezen, zal vanavond wel blijken.

Volgens een mededeling van een Duits officier zou Spa geheel verwoest zijn. Ik brief u dit natuurlijk onder voorbehoud over.

Ten slotte bericht ik u nog, dat sedert vanochtend te Gent het verkeer is stopgezet op alle lijnen, behalve die naar Oostende: dit zeker in verband met de mars der Duitsers naar het zuiden. Met Antwerpen is de verbinding nog niet hersteld; gisteren bleef Gent zelfs, voor het eerst, verstoken van Antwerpse bladen.

Generaal Leman.

Generaal Leman heeft, onmiddellijk nadat hij was gevangen genomen, een brief aan koning Albert gezonden, waarin hij zegt:

“Sire,

Na de heldhaftige gevechten op 4, 5 en 6 augustus heb ik de overtuiging gekregen, dat de forten van Luik nog slechts een

defensieve rol hadden te spelen. Ik heb het opperbevel behouden om zo krachtig mogelijk tegenstand te bieden en het moreel der troepen op peil te houden. Het is uwe Majesteit bekend, dat ik op 6 augustus mijn intrek nam in het fort Loncin. Ongetwijfeld zal het Uwe Majesteit leed doen te vernemen, dat dit fort in de lucht is gevlogen, waarbij het grootste deel, waarschijnlijk vier vijfde van de bezetting, onder de puinhopen werd begraven. Dat ik mijn leven heb behouden komt, doordat mijn adjudant mij van onder het puin heeft vandaan gehaald, waar ik op het punt was door de kruitdampen te worden verstikt. Ik werd daarop in een loopgraaf gelegd, waar een Duits kapitein mij te drinken gaf en mij krijgsgevangen maakte. Vervolgens werd ik naar Luik overgebracht. Ik weet, dat dit schrijven veel te wensen overlaat, maar de ontploffing van Loncin drukt mij fysiek. Om de eer van onze wapens hoog te houden heb ik noch de vesting, noch de forten overgegeven. Mijn gedachten zullen dezelfde blijven, welke zij altijd geweest zijn. België en de koning had ik gaarne mijn leven gegeven om hen beter te dienen, maar dit lot was mij niet beschoren.

Zaterdag 12/09/1914 - avondeditie

Oostende, 11 september. Een ernstige ontmoeting heeft er ook plaats gehad in de omstreken van Grembergen en Dendermonde. De Duitsers moesten terugtrekken, dertig gevangenen in de steek latend. Ze plunderden en verwoestten de stad. Van de 1400 huizen zijn er 1100 geheel verbrand. Kunstwerken en historische herinneringen zijn geheel verdwenen en vernietigd. Tal van notabele ingezetenen zijn gevangen genomen. Tweehonderd burgers zijn naar Duitsland opgezonden. Groepen uhlanen zijn tot in de bossen rond Kwatrecht en Wetteren achtervolgd. De Duitsers hebben de te Namen gemaakte buit te Brussel samengebracht, namelijk wagens van artillerie en genie en paarden.

In tegenspraak met het bericht van Engelse bladen is Max nog steeds burgemeester van Brussel, waar hij zijn functies uitoefent.

Uit Vlaanderen.

Men schrijft ons uit Vlaanderen donderdagavond:

De dag is kalm voorbijgegaan. Buiten Gent hoorde men heel in de verte schieten; waarschijnlijk aanvallen op de achterblijvers van het leger van von Böhn. Deze schijnt met geforceerde marsen zuidwaarts te rukken en het gros te vormen van het leger dat de Duitsers voor Antwerpen hadden liggen en dat bij Dendermonde bezig was. Grotere steden laten zij, naar het schijnt, volkomen met rust; door Oudenaarde trokken zij zonder dat enig geweld gemeld wordt.

De Duitsers hebben alles, wat zij de stad Gent lieten opbrengen, in ontvangst genomen; dit in tegenspraak met berichten, die zegden dat de 150.000 kilo haver op bevel van hogere autoriteiten achter werden gehouden. Waarvoor zou dit ook nodig zijn geweest, als het land van uit Engeland alles kan krijgen wat het behoeft?

Een aardige anekdote doet in Gent de ronde. Opperofficieren brachten de nacht door in een kasteel op hun weg van Gent naar Oudenaarde; ze gedroegen zich fatsoenlijk en bedankten bij het vertrek hun gastvrouw op hoffelijke wijze. Deze, een tachtigjarige dame antwoordde: Gij behoeft mij niet te danken, heren, ik had u niet uitgenodigd. Is dat niet tout-à-fait Louis XIV?

De berichten uit Brussel blijven goed; de toestand is er onveranderd.

De burgemeester van Antwerpen heeft de 10e dezer de volgende proclamatie tot zijn burgers gericht:

Ik verzoek met nadruk mijn medeburgers, hun kalmte en waardigheid te bewaren bij de aankomst in onze stad van vijandelijke soldaten, door ons leger gevangen genomen.

Welke ook de gevoelens mogen zijn tegenover de vijand, tengevolge de rampen waaronder onze medeburgers zo wreed lijden, verzoek ik de bevolking, zich van alle kreten en van elke vijandelijke betoging te onthouden tegenover deze gevangenen, teneinde onze stad te vrijwaren in haar goede faam, die te midden dezer gebeurtenissen ongeschonden moet blijven.

België in de tweede fase van de oorlog.

Men schrijft ons:

Voor ik verder ga met mijn verhaal, wil ik aan de lezer de achtergrond tonen der door mij doorleefde gebeurtenissen. Deze krijgen namelijk eerst door voorvallen, welke zich parallel daarmee hebben afgespeeld, hun volle betekenis.

Gisteren vertelde ik, dat een pater wegens het bezit van compromitterende papieren vlak naast de weg bij Tervuren is gefusilleerd. Uit de mond van monseigneur ... die ik aan een maaltijd sprak, vernam ik in details de volgende gebeurtenis: door de militaire post, die mijn twee reisgenoten, Mgrs. Ladeuze en Cauchie later gevangen nam, was reeds vroeger een heel troepje priesters op de weide gevoerd. Daar waren alle zakken en valiesjes doorzocht. Bij niemand werd er aanwijzing van schuld gevonden. Alleen had de jezuiet Du Pierreux, naar het schijnt een bekend Thomist, een klein zakboekje bij zich, waarin men in het Frans de volgende notitie vond: "Toen ik vroeger las, dat de Hunnen onder Attila hele steden hebben

verwoest en dat de Arabieren de bibliotheek van Alexandrië in vlammen hebben doen opgaan, glimlachte ik. Thans glimlach ik niet meer, nu ik gezien heb, dat de Duitse horden bibliotheek en kerken van Leuven in brand gestoken hebben”.

Men kan het onvoorzichtig noemen van de jezuiet, dat hij deze aantekeningen bij zich droeg; slechts weinigen echter zullen de volgende door de Ober-Leutnant genomen maatregelen kunnen verklaren. Een twintigtal priesters, waaronder Mgr. de Becker, rector van het Collège Américaine te Leuven, en de oud-rector van hetzelfde collège, Mgr. Willemsen, die, tijdelijk met vakantie uit Rome, te Leuven vertoefde, werden onzacht gedwongen in een halve maan om de ongelukkige jezuiet te gaan staan. Er werd voorlezing gedaan van de gevonden tekst, en de Duitse vertaling werd daarop aan de troepen voorgelezen. De Ober-Leutnant deelde mede, dat de pater terstond zou worden gefusilleerd en liet hem juist de tijd om bij een der geestelijken te biechten. Toen werd P. Du Pierreux geblinddoekt, de geestelijken moesten rechtsomkeert maken, het peloton soldaten trad voor, het bevel klonk en de schoten vielen. Terstond werden alle priesters hardhandig gedwongen zich om te keren, teneinde hun stervende metgezel te zien. Ze woonden ook zijn begrafenis bij, en werden toen door de Ober-Leutnant in naam des keizers als gijzelaars gevangen genomen, terwijl hun werd aangezegd, dat zij met de marcherende compagnie gedurende de gehele tocht door België zouden worden meegevoerd, en intussen aansprakelijk zouden zijn met hun leven voor elke daad der bevolking jegens de compagnie.

Ik voeg hier tussen haakjes bij, dat de gefusilleerde priester te Leuven zich juist voortdurend had verdienstelijk gemaakt met de verpleging van Duitse gewonden in het Rode Kruis.

De eerste groep geestelijken, ongeveer 25 man sterk, werd in gewone camions geladen en door Brussel gevoerd. Ze kwamen 's

avonds aan in Brussel, waar de voorbijgangers zich verbaasden over het ongewone schouwspel. Eén van hen herkende Mgr. De Becker. Deze wist hem te beduiden, dat hij onmiddellijk naar de Amerikaanse ambassade moest gaan om hem het feit mede te delen. Men moet namelijk weten, dat het Collège Americain te Leuven een groot aantal jonge Amerikaanse priesters herbergt en onder het bestuur staat van vijf Amerikaanse bisschoppen, wier vertegenwoordiger de rector van het college rechtens is. Door de gevangenneming van ons Mgr. de Becker, niettegenstaande men zijn kwaliteiten kende, was dus door de Tervurense officier een fout begaan.

Een stap, door de Amerikaanse en de Spaanse gezant bij de militaire gouverneur van Brussel gedaan, leidde tot de invrijheidstelling van de twee heren. Toen ik de volgende dag bij het militaire gouvernement mijn verzoek indiende, mijn twee Mgrs. in vrijheid te stellen, wist men daar dus reeds, dat deze gevangenneming had plaatsgehad en waarschijnlijk reeds door andere kon zijn gevolgd.

Gelijk de lezer heeft kunnen zien, beriepen de Tervurense militairen, om de gevangenneming en masse van al die priesters te verklaren, zich op het feit, dat bij de jezuïet Du Pierreux papieren met zogenaamde aanhitsende opmerkingen gevonden waren. Dit kan echter niet alleen het motief geweest zijn, immers reeds de vorige dag waren bij het station te Leuven andere priesters gevangen genomen. Hoewel het bevel tot gevangenneming van de naar schatting 90 priesters dus uitgegaan is van officieren en bij Leuven plaats gehad heeft aan alle zijden van de stad, zou het onbillijk zijn voor dit alles het militaire gouvernement te Brussel verantwoordelijk te stellen. Het vervolg van mijn verhaal zal dit ruimschoots bewijzen. Dat namelijk dit gouvernement niet gaarne ingrijpt in de bevoegdheden van de hoofdofficieren der in vijandelijk gebied marcherende colonnes, is zeer goed te begrijpen. Er moeten zich zeer ernstige feiten voorgedaan hebben, voordat de gouverneur

corrigerend ingrijpt. Hij zal dit ook vooral daarom ongaarne doen, omdat hij zelden op iets anders kan afgaan, dan op de rapporten van die hoofdofficieren zelf. Toen ik dus bij de generaal aangediend werd, had deze nog geen onderzoek doen instellen, of er nog andere priesters waren, die hetzelfde lot ondergingen en wie de vreselijkste dingen boven het hoofd hingen. De lezer herinnert zich, dat ik generaal von Luttwitz een onderhoud verzocht had, om meer gedaan te krijgen, dan de simpele toestemming te voet te gaan zoeken naar de verschillende groepen priesters, die meegevoerd werden, ten einde te kunnen rapporteren aan het gouvernement. Terwijl ik door het vertrek ging van de staf, hoor ik de heren licht mopperen over de omstandigheid, dat de twee jezuïeten toegang hadden verkregen, terwijl er militaire zaken wachtten. Bij de generaal, een fors gebouwd, voornaam en zeer hoffelijk man, trof ik de Belgische Provinciaal der Jezuïeten, pater Leroy en een andere jezuïet, wiens naam ik mij niet meer herinner. Zij dienden een klacht in over de dood van de jezuïet Du Pierreux, die volgens hen volmaakt onschuldig was. Het kwam mij voor, dat het beter was, ronduit te doen blijken, dat er voor de officier, die hem had doen fusilleren, een schijnmotief had bestaan in de vorm van de gevonden schriftuur. Bleek namelijk na het onderzoek, dat door de door de gouverneur direct werd toegezegd, dat er dus toch wel een zogenaamde grond had bestaan, dan was zodoende de mogelijkheid geschapen om het rechtsherstel te verdagen, een nader ambtelijk onderzoek te doen instellen, zodat voor de anderen een kostbare tijd verloren kon gaan. Ik deelde dus de gouverneur mee, dat de fusillade plaats had gehad op grond van de gevonden notitie, en beperkte mij uitsluitend tot een aandringen op de invrijheidstelling van de twee professoren. Ik kon namelijk mijn tussenkomst ten bate van de laatsten verklaren door de omstandigheid dat zij mijn reisgenoten geweest waren, en stond ook hierdoor sterker, doordat ik geen katholiek was en de verdenking van partijdigheid uiterst onwaarschijnlijk werd. Ik legde de

gouverneur uit, dat het hier geleerden van naam waren, die geen kansel tot hun beschikking hadden, als particulieren leefden, zodat hun gevangenneming op grond van vermeende ophitsing van het volk op absoluut niets berustte. De gouverneur liet mij daarop opmerken, dat tegen hun invrijheidstelling geen bezwaar bestond en stond mij toe, hun dat persoonlijk mede te delen.

Ik dankte en vroeg tegelijk om de benodigde autorisatie, daar ik niet veronderstellen kon, dat men de twee heren onmiddellijk met mij mee zou geven, zodra ik deze order had overgebracht. Toen hij mij mededeelde, dat hij daarvoor zou zorg dragen, vroeg ik hem toestemming om nog een opmerking te mogen maken. Ik zegde, dat ik had opgemerkt, dat de troepen à priori zeer tegen allen waren ingenomen, die het priesterkleed droegen, zodat het te betwijfelen was, of ze bij de gevangenneming wel met de nodige correctheid waren te werk gegaan. Ik veroorloofde mij, hem opmerkzaam te maken, dat ik voor mij alleen een directe verplichting voelde om op te komen voor de beide monseigneurs, daar wij samen waren uitgegaan en dus samen moesten thuiskomen en dat ik, als onderdaan van een neutraal land, er wel niet aan dacht om mij zonder enige autoriteit in zijn bevoegdheden te mengen, maar toch waagde ik hem te doen opmerken, dat ik niet de enige zou zijn, die zou kunnen denken aan een betreuenswaardige dwaling van subalterne officieren, voor wie misschien als verontschuldiging zou kunnen worden aangevoerd, dat zij tijden vol verschrikkingen hadden doorgemaakt en, terwijl ze door vreedzaam lijkende steden marcheerden, de vrees koesterden, onverwacht door anonieme vijanden te worden beschoten en derhalve in nerveuze en verbitterde toestand verkeerden. Mocht zijne excellentie er toe kunnen besluiten, om al die priesters de vrijheid weer te geven, ten opzichte van wie geen bewijzen van schuld bestonden, dan zou daaruit afdoende blijken, dat men hier te doen had met een terstond

door het gouvernement gewraakte handeling van subalterne officieren. Mocht zijne excellentie hiertoe niet kunnen besluiten, dan zou er vrees bestaan, dat in Europa de mening zou post vatten, dat de verantwoordelijkheid voor deze handelingen op het gouvernement drukte.

De gouverneur hoorde mij zeer welwillend aan en liet terstond telefoneren naar de verschillende posten in de omtrek of men iets van die groepen van priesters wist. Het antwoord kwam weldra door de aide de camp; nergens was er een spoor van priesters te ontdekken. Daarop vroeg de gouverneur mij, of ik bereid was per auto, die hij tot mijn beschikking zou stellen, te gaan zoeken, waar de gevangenen waren. Ik kon dan zelf de twee monseigneurs in vrijheid stellen. Ik nam het aanbod natuurlijk graag aan. Ik zou met de aide de camp meegaan, die het besluit van zijn chef aan de regimenten zou mededelen. Bij deze afspraken was ook de chef van de état major tegenwoordig. Ik nam afscheid van de heren en ging naar buiten, waar de beide jezuiten, die spoedig vertrokken waren, mij opwachttten om nieuws te vragen over de professoren Ladeuze en Cauchie. De provinciaal der Jezuiten is een man met een buitengemeen fijn gesneden gelaat en een geboren diplomaat. Wij onderhielden ons enige ogenblikken, ondertussen werd de aide de camp bij de gouverneur geroepen om een geheime order in ontvangst te nemen.